

TERVEYSSOSIAALITYÖ

Näkökulmia historiaan ja tulevaisuuteen

Huhtikuu 2022

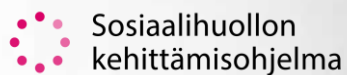
Miia Stähle

Hyvinvointipalveluiden erikoissosiaalityöntekijä, VTM

Aluekoordinaattori,

Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelma,

THL

Sote-uudistus
Tulevaisuuden
sosiaali- ja terveyskeskus

KURKISTUS SUOMALAISEN SOSIAALITYÖN HISTORIAAN

“Ymmärtääksesi
nykyisyyttä sinun täytyy
tuntea menneisyys”

Sosiaalityön kolme perinnettä

Vaivais- ja köyhäinhoidon historia

Hallinnollisten toimenpiteiden perinne

- Juridis-hallinnollinen painotus
- Sosiaalityö liittyy tiiviisti sosiaalipolitiikkaan
- Sosiaalityön tehtävänä arvioida, mitä apua asiakas tarvitsee ja mihin kukin on oikeutettu
- palvelutarpeen arviointi
- Sosiaalityöntekijää ohjaavat työssään lait ja asetukset
 - Aineellisen toimeentulon ja perusturvallisuuden takaaminen

Kansalaisliikkeiden historia

Yhteisöllisen muutoksen perinne

- Taustalla aatteellinen maailma: ongelmat eivät johdu yksilöstä vaan olosuhteista
- Aktiivinen kansalaisuus, yhteiskunnallinen tiedostaminen ja kollektiivinen toiminta yhteisöjen parantamiseksi
- Kansalaisliikkeet virallisen järjestelmän täydentäjinä

Yksilökohtaisen huollon historia

Henkilökohtaisen vuorovaikutuksen perinne

- Case work: yksilö- ja henkilökohtainen huolto
- Asiakas ja työntekijä toimivat keskinäisessä vuorovaikutuksessa
- Vuorovaikutus on muutostyön instrumentti ja väline
 - Terapeuttiset ja vuorovaikutukselliset menetelmät
 - Asiakkaan sitoutuminen prosessiin
- Tavoitteena elämänhallinnan vahvistaminen

Sosiaalityön koulutuksen historia

Huoltotyöntekijöiden koulutuskomitean
mietintö

Sosiaalihuoltajatutkinto 1942

- Huoltohallinnon 2-vuotinen korkeakoulututkinto **kuntien tarpeisiin** suomeksi ja ruotsiksi (sosiaalihuolto-käsite)
- Yhteiskunnallista huoltotyötä ei voida enää toteuttaa pääosin luottamus- tai harrastusvaraisella työvoimalla
- Huoltolakien yksilökohtaisuus: tietokohteena huollettava ja hänen moraalinen elintapansa
- **Hallinnollis-juridinen sosiaalihuolto**
- Mietinnössä ei otettu kantaa lääkinnällis-sosiaaliseen koulutukseen

Sairaanhoitajajärjestöjen koulutuskomitean
ehdotus

Sosiaalihoitajakoulutus 1945

- Sairaanhoitajille suunnattu yksivuotinen erikoistumis- ja jatkokoulutus **terveydenhuollon tarpeisiin** (1945-1975)
- Moderni kansainvälinen sosiaalityön tietoperusta ja työmenetelmät
- Case work, vaikutteet Yhdysvalloista
- Lääkinnällis-sosiaalinen yhdistys 1947
- **Terveyssosiaalityön kehitys**

1975 Sosiaalityön koulutus yliopistoihin

HUOLTOTYÖ VAI YKSILÖKOHTAINEN CASE WORK?

-

**suomalaisen sosiaalityön
paradigmaattista
keskustelua
1940-1970-luvuilla**

Keskustelu huoltotyön ja henkilökohtaisen huoltotyön suhteesta 1/3

- **Suomalainen huoltolakien lähtökohta köyhäinavusta törmäsi uuteen case work -ajatteluun**
 - Case workia epäiltiin amerikkalaisen ideologian kuljettamisesta ”järkiperäiseen” huoltotyöhön
 - Keskustelussa voi nähdä piirteitä oppi- ja metodikiistasta
 - Sosiaalihoitajien ja sosiaalihoitajien erillisuus
 - Omat ammattiyhdistykset ja omat lehdet 1960-luvulle
- **Yhdistäviä näkökulmia**
 - Kaikkien sosiaalityöntekijöiden tavoite ennaltaehkäistä ja lievittää ihmisten arkielämän ongelmia
 - Työssä voidaan käyttää samoja menetelmiä ja toimintatapoja
 - Yhteisen ammatti-identiteetin etsintää

Keskustelu huoltotyön ja henkilökohtaisen huoltotyön suhteesta 2/3

- **Sosiaalisten ongelmien määrittäminen uudella tavalla**
 - Yhteiskuntatieteellisen ajattelun murros
 - Sosiaalihuoltokritiikki
 - tarve ottaa etäisyyttä järjestyshäiriöiden ja moraalittomuuden ”suitsintaan”
 - taloudellisten ja poliittisten resurssien puute johtaa siihen, että ihmiset eivät voi vaikuttaa omaan elämäänsä
- **Ammattilaisilta edellytettiin uuden ongelmanmäärittelyn mukaisia interventiokeinoja**
 - Tärkein tehtävä yhteiskunnallisten epäoikeudenmukaisuuksien lieventäminen
 - ”Uuden yhteiskunnan” rakentajiksi vaadittiin sosiaalityöntekijöitä

Keskustelu huoltotyön ja henkilökohtaisen huoltotyön suhteesta 3/3

- **Kohti yhteistä**
 - Sosiaalityö -lehti 1958
 - päätoimittaja Helmi Mäki
 - Yhteinen täydennyskoulutus 1957
 - Sosiaalityöntekijäin liitto 1962
 - Sosiaalityön koulutus yliopistoon 1970-luvulla
 - Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 2007

Sosiaalityön suhde sosiaalipoliittisiin järjestelmiin ja lakisääteisiin palveluihin

Sosiaalityö organisaatiosta riippumattomana ammattina

- Yhteiskunnallinen tehtävä
- Oma tietopohja ja osaamisalueet
- **Kyky tunnistaa, analysoida ja käsitellä erilaisia sosiaalisia kysymyksiä ja ihmisten elämäntilanteisiin liittyviä sosiaalisia tekijöitä**
- Ammatin edustajat siirtävät tietoa ja osaamista mukanaan organisaatiosta ja toimintakentästä toiseen
- **Sosiaalityö ammatillisena työnä**

Sosiaalityö sosiaalipoliittisen järjestelmän instrumenttina

- **Yhteiskunnan palvelujen ja etuuksien välittäjä ja toteuttaja**
- Työ painottuu asiakkaiden ohjaamiseen oikean toiminnon pariin
- Asiakasryhmien erityiskysymykset
- **Julkisen sosiaalihuollon sosiaalityöntekijän tehtävät viranhaltijana**
- Hallinnollis-juridinen sosiaalityö

” Sosiaalityö on professio ja tieteenala, jolla edistetään yhteiskunnallista muutosta ja kehitystä, sosiaalista yhteenkuuluvuutta sekä ihmisten ja yhteisöjen voimaantumista ja valtaistumista.

Yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien, kollektiivisen vastuun sekä moninaisuuden kunnioittamisen periaatteet ovat keskeisiä sosiaalityössä.

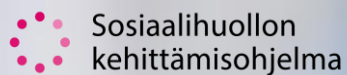
Sosiaalityö kiinnittyy sosiaalityön, yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden teorioihin sekä alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen tietoon.

Sosiaalityössä työskennellään ihmisten ja rakenteiden parissa elämän ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Edellä olevaa määritelmää voidaan laajentaa kansallisella ja/tai alueellisella tasolla.”

[Sosnet, sosiaalityön määritelmä 2014](#)

TERVEYSSOSIAALITYÖN HISTORIAA JA LÄHTÖKOHTIA

Sote-uudistus
Tulevaisuuden
sosiaali- ja terveyskeskus

Terveyssosiaalityön juurilla 1920-1930 -luvulla

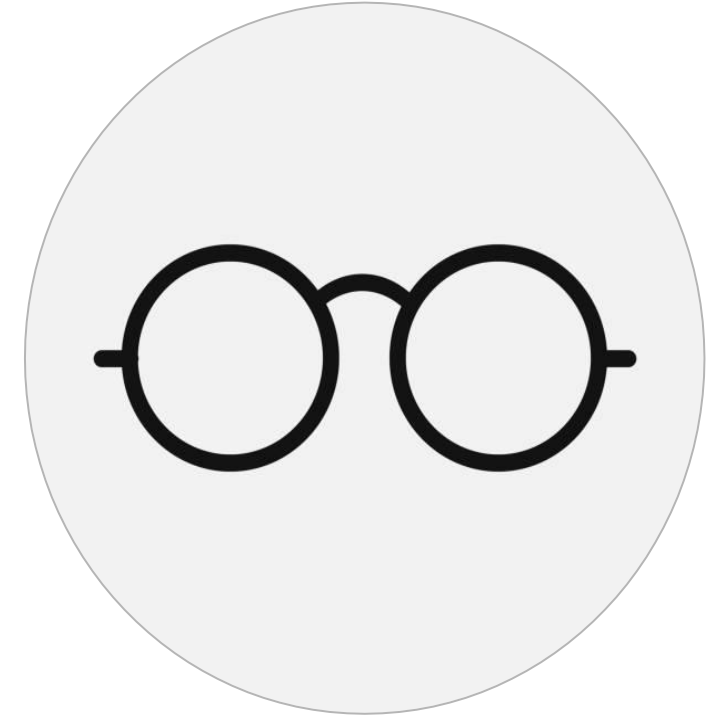
- Neuvolatoiminta
- Yhteiskunnallis-psykiatrinen työ moniammatillisesti
-> kasvatus- ja perheneuvola
- Helsingin kirurginen sairaala 1921/1923
-> potilaan sosiaalisen tilanteen selvittäminen ennen kotiutumista
- Sielunterveysseuran huoltotoimisto sielullisesti sairaita varten 1927
-> mielenterveystoimisto
- Yleisesti maaseudulla terveyssisarten terveydellinen ja sosiaalinen työ perheissä

(Satka 1994 ja Sundman 2007)

Terveyssosiaalityö on osa terveydenhuollon palvelua

- **Terveyssosiaalityö toteuttaa terveystalitiikan tavoitteita ja toimii terveydenhuollon yksiköissä ja organisaatioissa**
- **Työn lähtökohtana sairauden tai vammautumisen aiheuttama muutos asiakkaan ja perheen elämäntilanteessa**
 - Terveydenhuollon palveluiden ensisijainen tavoite liittyy terveyden- ja sairauden hoitoon, ei sosiaalisten ongelmien ratkaisuun
 - Sosiaalisen asiantuntijuus tunnistettu osaksi terveydenhuollon moniammatillista yhteistyötä
 - Kirjaaminen potilastietojärjestelmään terveydenhuollon rakenteisen kirjaamisen mukaisesti (terveyssosiaalityön toimenpidekoodit ja nimikkeistö)
- **Asiantuntijuus osana terveydenhuollon asiakkaan ja perheen onnistuneen hoidon ja kuntoutuksen turvaamisesta**
 - Psykososiaalinen työ, moniammatillisuus, verkostotyö, kriisityö, sosiaalivakuutus- ja kuntoutusjärjestelmäosaaminen

(Kananoja et al. 2011, 289-299),
Yliruka et. al. 2019, 6, 10, 13,
Differences between clinical...)

Sote-uudistus
Tulevaisuuden
sosiaali- ja terveystakeskus

TERVEYSSOSIAALITYÖN ASEMA TULEVISSA RAKENTEISSA?

”Suurissa yhteiskunnallisissa murroksissa monet rakenteet liikkuvat ja syntyä avoimia mahdollisuuksia muutoksiin.

Sosiaalisen käsite ja ilmiö tuotetaan jokaisessa isossa murroksessa uudelleen – esimerkiksi hyvinvointivaltion sosiaalinen oli sisällöltään, arvoiltaan ja missioltaan erilainen kuin köyhäinhoidon sosiaalinen.”

(Satka, 2016)

Sote-uudistuksessa keskitytään palvelujen kehittämiseen

Tavoitteet

- Palvelut ovat yhdenvertaisesti saatavia, oikea-aikaisia ja jatkuvia
- Toiminnan painopiste on ehkäisevässä ja ennakoivassa työssä
- Palvelut ovat laadukkaita ja vaikuttavia
- Palvelut ovat monialaisia ja yhteentoimivia

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus

Sosiaalityö haastetaan muutokseen 1/2

- Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kokonaisuuden uudistus
- Vahva sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kumppanuus
 - Yhteiskuntatieteellisten ja luonnontieteellisten lähtökohtien tunnistaminen yhteistyössä
- Sosiaalihuollon kehittämisohjelma
 - Sosiaalityön takamatka suhteessa mm. terveydenhuollon tutkimusperinteeseen
 - sosiaalityön tieteellisen pohjan ja tutkimuksen tekemisen edellytysten vahvistaminen
 - rakenteellinen sosiaalityö
- **Murroksessa mahdollisuus oman alan tulevaisuuden asiantuntijuuden kirkastamiseen**
 - kompassiksi ammatin ydin ja eettinen koodisto

Mitä ja miten on tulevaisuudessa terveydenhuollon palveluiden yhteydessä tehtävä sosiaalityö?

(muk. Suoninen-Erhiö et al. 2020, 7-8)

Sote-uudistus
Tulevaisuuden
sosiaali- ja terveyskeskus

Sosiaalityö haastetaan muutokseen 2/2

- Kysymyksiä sosiaalityölle
 - Mikä on se tulevaisuus ja ne rakenteet, joihin sosiaalityön asiantuntijuus tulevaisuudessa vastaa?
 - Tunnetanko muutoksen olennainen sisältö ja onko se analysoitu?
 - Mikä sosiaalityön perinnössä ja nykykäytännössä on
 - kestäväää ja käyttökelpoista?
 - välttämättömän uudistuksen edessä?
 - Mitä toimintaympäristön muutos vaatii ammatilta ja koulutukselta?
- Sosiaalityön toimintakäytäntöjen vahvuuksien ja heikkouksien uudelleenarviointi suhteessa ihmisten elämäntilanteisiin ja elämänkulkuihin

(muk. Suoninen-Erhiö et al. 2020, 7-8)

Mitä ja miten on
tulevaisuudessa
terveydenhuollon
palveluiden
yhteydessä tehtävä
sosiaalityö?

”Muutos järjestelmä- ja hallintokeskeisestä orientaatiosta kohti teoreettiseen tietoon, tutkimukseen ja luotettavaan arviointiin perustuvaa käytäntöä on mittava muutos, todellinen paradigmaattinen loikka.”

(Suoninen-Erhiö et al. 2020, 7-8)

Tulevaisuuden sosiaalityön paradigmat?

- Mitkä ovat suomalaisen sosiaalityön paradigmat tulevaisuudessa?
- Minne terveystsosiaalityö kuuluu nyt ja tulevaisuudessa?
 - Terveystsosiaalityön paradigma osana terveydenhuollon palvelua on tarpeen nostaa keskusteluun sote-palveluita kehitettäessä.
 - Mitä on sosiaalityö ja -ohjaus sote-keskuksessa?

Suomalaisen sosiaalityön perinteet paradigmat

Hallinnollisten toimenpiteiden perinne:
vaivais- ja köyhäinhoidon historia

Yhteisöllisen muutoksen perinne
setlementti- ja kansalaisliikkeiden historia

Henkilökohtaisen vuorovaikutuksen perinne
yksilökohtaisen huollon historia

Lähde:
Toikko

Pohdittavaksi kehittämistyöhön 1/2

- **Mistä palvelusta on kyse?**
 - Sosiaalihuollon palvelut – sosiaalihuoltolakiin perustuvat palvelut
 - Terveysthuollon palvelut – terveydenhuollon lainsäädäntöön perustuvat palvelut
 - Millaista sosiaalityötä ja -ohjausta missäkin palvelussa tarvitaan?
 - Millainen moniammatillisuus ja –alaisuus eri palveluissa tuottaa asiakkaalle lisäarvoa?
- **Palveluihin sijoittumisesta seurauksia mm.**
 - Kirjaamiskäytännöt ja tarkoituksenmukainen tiedonkulku
 - Asiakkaan/potilaan juridinen asema ja oikeudet
 - Sosiaalihuollon ammattihenkilön rooli ja tehtävät

Mitä ja miten on tulevaisuudessa terveydenhuollon palveluiden yhteydessä tehtävä sosiaalityö?

Pohdittavaksi kehittämistyöhön 2/2

- **Tulevaisuudessa asiakkaat tarvitsevat**
 - Terveyssosiaalityötä – terveydenhuollon sosiaalityötä
 - Millaisia yhteistyön rakenteita sosiaalihuollon kanssa tarvitaan asiakkaiden sujuvien palvelukokonaisuuksien luomiseksi?
 - Sosiaalityötä ja -ohjausta sote-keskuksissa sosiaalihuollon palveluina
 - Mitä annettavaa tähän kehittyvään työhön terveyssosiaalityön asiantuntemuksella ja perinteellä on?
- Lainsäädännöllisten edellytysten selvittäminen on käynnissä

Mitä ja miten on tulevaisuudessa terveydenhuollon palveluiden yhteydessä tehtävä sosiaalityö?

”Sosiaalityö ammattina ”erikoistuu yleiseen”

-

sosiaalityöntekijöiden ammattitaidossa on kyse kyvystä auttaa asiakasta eteenpäin elämässään ja myös monimutkaisessa palveluviidakossa. Auttaminen perustuu kykyyn ja taitoon asettua asiakkaan asemaan, ymmärtää ja kuunnella. Tämä on arvokasta ja aika arkistakin, mutta silti hyvin tärkeää.”

(Mäntysaari 2020, 54)

Kirjallisuutta 1/2

Differences Between Clinical and Non-Clinical Social Work <https://online.simmons.edu/blog/differences-clinical-non-clinical-social-work/> Luettu 18.4.2022

Eskola, Marjatta (1981) Suomalaisen yhteiskunnan sosiaalityön kuva. Opiskelijakirjaston verkkojulkaisu 2003. Julkaisusarja Acta Universitatis Tamperensis. Ser. A, vol. 127, ISBN 951-44-1134-X, ISSN 0496-7909, s. 23-52.

Tampereen yliopisto, Tampere. Julkaisun verkko-osoite file:///C:/Users/msti/OneDrive%20-%20THL/HYKS%20alueen%20asiat/Sosiaalihuollon%20kehitt%C3%A4misen%20asioita/Terveysosiaality%C3%B6%20STM%20yhteisty%C3%B6/Eskola_Suomalaisen%20yhteiskunnan%20sosiaality%C3%B6n%20kuva%201981_14903934.pdf Luettu 18.4.2022

Juhila, Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Vastapaino, Tampere.

Kananoja, Aulikki, Lähteinen, Martti, Marjamäki, Pirjo (2011) Sosiaalityön käsikirja. Tietosanoma, Tallinna.

Metteri, Anna, Valokivi, Heli, Ylinen, Satu (toim.) (2014) Terveys ja sosiaalityö. PS-Kustannus. Tampere.

Mäntysaari, Mikko (2020) Sosiaalityön asiantuntijuus uusissa rakenteissa — vaatimukset koulutukselle ja tutkimukselle. Teoksessa Suoninen-Erhiö, Lea; Pohjola, Anneli, Satka, Mirja ; Simola, Jenni (toim.) (2020) Sosiaaliala uudistuu. Tietopohjan ja vuorovaikutuksen kysymyksiä. 51-73.

Kirjallisuutta 2/2

Satka, Mirja (1994). Sosiaalityön peräänkatsojamiehestä hoivayrittäjäksi. Teoksessa Jaakkola, Jouko; Pulma, Panu; Satka, Mirja; Urponen, Kyösti (1994) Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisen sosiaalisen turvan historia. Sosiaaliturvan keskusliitto. Helsinki. 261-335.

Satka, Mirja (2016) Siirtyminen ”uuteen sosiaaliseen”. Taustapaperi Huoltaja-säätiön kutsuseminaariin Sosiaalityö ja sen osaaminen muuttuvissa rakenteissa, joka pidettiin Helsingissä 30.9.2016. <http://www.huoltaja-saatio.fi/siirtyminen-uuteen-sosiaaliseen/> Luettu verkossa 18.4.2022.

Satka, Mirja (2020) Sosiaalialan tietokäytäntöjen ensimmäinen modernisoitumisvaihe. Teoksessa Suoninen-Erhiö, Lea, Pohjola, Anneli, Satka, Mirja, Simola, Jenni (toim.) (2020) Sosiaaliala uudistuu. Tietopohjan ja vuorovaikutuksen kysymyksiä. 15-36.

Sundman, Eila (2014) Esipuhe teoksessa Metteri, Anna; Valokivi, Heli; Ylinen, Satu (toim.) (2014) Terveys ja sosiaalityö. PS-Kustannus. Tampere.

Suoninen-Erhiö, Lea, Pohjola, Anneli, Satka, Mirja, Simola, Jenni (toim.) (2020) Sosiaaliala uudistuu. Tietopohjan ja vuorovaikutuksen kysymyksiä. Huoltaja-säätiön julkaisuja. Helsinki. Verkkojulkaisun osoite <https://www.huoltaja-saatio.fi/wp-content/uploads/2020/12/SU-ia.pdf>. Luettu 18.4.2022.

Toikko, Timo (2005) Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historiaan. Vastapaino, Tampere.

Yliruka, Laura, Heinonen, Jenika, Satka, Mirja, Metteri, Anna, Alatalo, Taija (2019). Terveys- ja sosiaalityö näkyväksi. Soccan työpapereita 2019:1. Heikki Waris -instituutti Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca Helsingin yliopisto.

Verkkojulkaisun osoite https://www.socca.fi/files/8555/Terveys- ja sosiaalityö_nakyvaksi_-_terveys- ja sosiaalityön_tarve_interventiot_ja_ajankaytto_-_raportti.pdf Luettu 24.4.2022.

Lähteenä myös puhelinkeskustelut Timo Toikon ja Eila Sundmanin kanssa huhtikuussa 2022.

Kiitos!

Miia Ståhle
miia.stahle(at)thl.fi
029 5247092

 Sosiaalihuollon
kehittämishjelma

Sote-
uudistus Tulevaisuuden
sosiaali- ja terveyskeskus